

Socialdemokratisk regering 1924-1926

Da Th. Stauning i 1924 dannede den første socialdemokratiske regering, opstod der snart problemer på arbejdsmarkedet, fordi arbejdsgiverne i løbet af efteråret begyndte at opsiges mange overenskomster. Der er ingen tvivl om, at arbejdsgiverne bevidst udløste konflikten, fordi de havde en afgørende interesse i at drive en kile ind mellem fagbevægelsen og partiet - det tætte samarbejde var en trussel. Der var i forvejen konflikt mellem arbejdsmændene og resten af fagbevægelsen, og arbejdsgiverne krævede en lønnedgang på 10 % - samtidig med at pristallet steg.

I Roskilde-afdelingens protokoller er der ingen henvisnin-

Lærebrev - det betyder
svendebrev - for Alfred
Peder Nielsen, 8. nov.
1924. Han var senere
formand for afdelingen
fra 1947 til 1970.

ger til den nationale konflikt. Der blev arbejdet på de lokale linjer, og afdelingen var ikke meget for at følge de påbud, der kom fra Forbundet. På afdelingens møder blev der også diskuteret politik, og i begyndelsen af 1925 startede man forberedelserne til det kommende valg til byrådet. Formanden opfordrede direkte medlemmerne til at deltage i opstillingen af kandidater - måske selv stille op, så der kom en smed eller maskinarbejder på den socialdemokratiske liste.

Den faglige udvikling var dog et meget centralt tema, og på månedsmødet i marts blev det foreslået, at man igen skulle fremsætte et lokalt lønkrav, "da vi jo ikke har nogen overenskomst med arbejdsgiverne". Det mente formanden ikke, fordi man hellere måtte vente på en ordning fra Forbundet. Formanden var ikke ganske tilfreds med sine medlemmer - han var frustreret over deres manglende interesse for det faglige og politiske arbejde, for som han sagde: "Det er jo sørgeligt at se, at her kun er mødt 10 % til møde, ikke engang de arbejdsløse er mødt op!"

Der kom ingen overenskomstforhandlinger, men en stor-lockout. D. 18. marts 1925 blev 40.000 arbejdere udelukket - heraf kom ca. 12.000 fra Dansk Smede og Maskinarbejder Forbund. Lockouten blev mange steder besvaret med strejke, og Forbundet startede en strejke for ca. 700 smede. Konflikten kom hurtigt til at berøre omkring 100.000 arbejdere - heraf var der ca. 18.000 faglærte fra jernindustrien.

I Roskilde var man optaget af stiftelsesfesten, og bestyrelsen havde 2 dage før konfliktens start vedtaget, at alle medlemmer skulle betale 25 øre om ugen, så man kunne sætte indgangsprisen til stiftelsesfesten ned. Det blev enstemmigt vedtaget på generalforsamlingen d. 4. april, men fordi der nu var konflikt, skulle der først betales, når konflikten var afsluttet.

Det var dog lockouten, der var det vigtigste punkt på generalforsamlingens dagsorden. Formanden kom kun med en supplerende redegørelse, for medlemmerne var allerede orienteret. Han sagde, at arbejdsgiverne ikke kunne tillade sig, "at kaste smedene på gaden!" Men han var også meget utilfreds med Forbundets hovedbestyrelse, som han anklagede for nærmest at side på hænderne - "de havde ikke gjort det ringeste for at rejse lønkrav".

Der kom mange forslag, således havde afdelingen blandt andet fået en forespørgsel fra HK, om smedene ville være med til at gå i sympatistrejke. Desuden dukkede en mærkelig sag op: Afd. 1 i København havde skrevet til afdelingen,

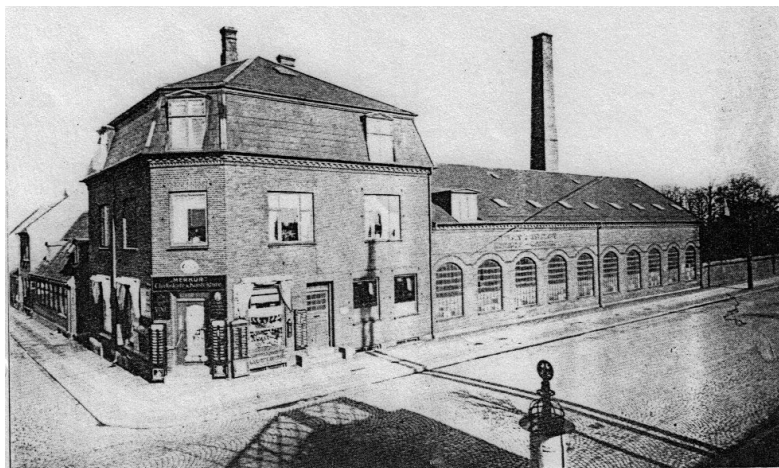
og Topp syntes, at det var nødvendigt, at han tog ind til København for at undersøge sagen. Det drejede sig om, at Afd. 1 ville have nogle smede - der arbejdede på Hedehusene Skærfefabrik - overført, fordi "der skulle være lavet noget arbejde på Godthåbsvej, hvor kollegerne var hældt ud!"

Da man ikke kunne finde ud af, hvad der var op og ned på den sag, erklærede formanden, at der nok kom en ekstraordinær generalforsamling - det gjorde der d. 12. april.

Da forligsinstitutionen fremlagde et mæglingsforslag d. 11. april, og smedenes hovedbestyrelse godkendte det, følte Topp, at han var blevet kørt ud på et sidespor. Ifølge forslaget ville svendene få 3 øre mere i timen, og det var medlemmerne bestemt ikke tilfredse med - hverken i Roskilde eller i resten af landet.

I afdelingen i Roskilde ville medlemmerne selv bestemme, om forslaget skulle vedtages eller forkastes - det var formanden ikke overraskende enig i. Han fortalte nemlig medlemmerne, at han ikke ville stemme ja. "Han syntes, det var for galt, at arbejdsgiverne, hver gang der kom lidt i vejen, kunne smide smedene på gaden for små bagateller." Ved afstemningen om forslaget stemte 57 nej og 13 ja. Forslaget blev stemt ned af smedene over hele landet, og konflikten fortsatte. Og så var der igen skruebrækkerne i Roskilde - det var blandt andet på Knapfabrikken, hvor HK'ere udførte smedearbejde. Da man lokalt ikke kunne løse sagen, henvendte formanden sig til hovedbestyrelsen for at få hjælp.

Forligsinstitutionen reagerede hurtigt på konflikten, og kom med et nyt forligsforslag - for konflikten kostede penge for begge parter. Topp orienterede medlemmerne om det nye forslag, og han mente, at det på flere punkter var et bedre

*Roskilde Maskinfabrik.
Direktørens lejlighed lå
på første sal i hjørne-
huset.*

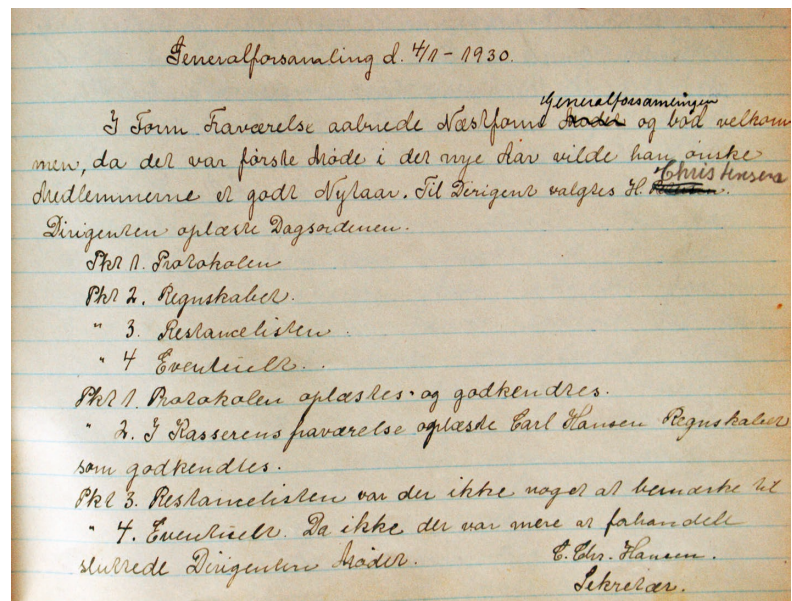
forslag. Selv om der stadig manglede noget, anbefalede han alligevel, at medlemmerne stemte ja. Forslaget blev vedtaget ved en ny afstemning med 52 ja-stemmer og 12 nej-stemmer. Det blev også vedtaget i resten af landet. Da resultatet lå meget langt fra arbejdsgivernes oprindelige krav, følte medlemmerne, at det havde nyttet at kæmpe.

Den lange konflikt sluttede dog ikke med det samme, fordi arbejdsmændene endnu en gang trak det hele i langdrag, og først d. 5. juni godkendte de resultatet. Den situation gjorde ikke forholdet mellem smedene og arbejdsmændene bedre – heller ikke på forbundsniveau.

Stadig problemer i Roskilde

Selv om der var en overenskomst, var der lokalt stadigvæk mange små problemer, som skulle løses - så afdelingens bestyrelse havde nok at se til. Men det var ikke kun i forhold til arbejdsgiverne, der var problemer, og på et møde i juni behandlede man et internt problem. Afdelingen havde fået brev fra afdeling 12 om, at der var et medlem fra Roskilde, som var begyndt at arbejde på B.&W. til en løn, der var for lav – og det måtte formanden så tage sig af.

I Roskilde var der hele tiden småkonflikter med nogle virksomheder, som enten brugte ukvalificeret billig arbejdskraft eller ikke udbetalte den aftalte løn til tiden, og det var altid de samme virksomheder, som optrådte i de uheldige situationer: Knapfabrikken Haima, Roskilde Maskinfabrik

Et helt referat fra afdelingens generalforsamling i nov. 1930.

og Maglekilde Maskinfabrik. Når afdelingen eller Forbundet kontaktede virksomhederne, kom der som regel ikke noget ud af det – i et tilfælde havde man tilmed fået et næsvist svar. Alle de resultatløse forhandlinger blev sendt til mægling i Timandsudvalget – i enkelte tilfælde gav det et mindre resultat, som da svendene i 1924 fik 2 øre mere i timen på Knapfabrikken og 5 øre mere på Mandrups Maskinfabrik (Hammerbo) – og lønfremgang var man altid tilfreds med, selv om man mente, at den burde være større. Lønforhøjelserne på de to fabrikker blev derefter brugt som løftestang for at få de andre værksteder op i løn.

Det var særlig svært at opnå noget på Maglekilde, og formand Topp kaldte det for løntrykkeri, men han mente dog, at svendene selv havde et ansvar for den lave løn. Topp fik svendene på Hammerbo til at danne en klub, som straks rejste et lønkrav, og det havde givet resultat. Derfor var han meget utilfreds med svendenes accept af de lave lønninger. Afdelingens bestyrelse var lige ved at give op, og derfor fremlagde de lønspørgsmålet på efterårets generalforsamling. Man ville høre medlemmernes mening, og hvis bestyrelsen ikke blev bakket op, så ville den gå. Der var en lang debat på mødet, hvor det blev fremhævet, at den også var gal med lønnen på flere mindre værksteder – nogle steder fik man kun 99 øre i timen. Bestyrelsen blev ikke overraskende bakket enstemmigt op af medlemmerne.

Formanden havde endnu en gang fået en forespørgsel fra København, om man ville deltage i en sympatistrejke – det kunne dog først besluttet på en ekstraordinær generalforsamling efter påske. Der var næsten ikke et møde i afdelin-

Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse.

Nr. 22349 Navn S. F. Nielsen

Meldt arbejdsløs den 1. 1. 25 i D. S. & M. F.
KØBENH. Stempel

Meldt i Arbejde den 20. 2. 25 hos Rejsende Arbejdsløsheds-kasse
H. 3. 25 W. J. J. J.

Kortet skal stemples hver 2^{den} Hverdag.

Udeblivelse fra Kontrol medfører Tab af Understøttelse. Udeblivelse over 7 Dage medfører ny Karenstid. For Rejsende maa Kortet stemples i hver By, hvortil de kommer, saafremt der findes Anvisningskontor. — I København stemples Kortene kun om Formiddagen. — Arbejdstiltrædelse, Sygdom, Militærtjeneste, Bortrejse, Eksamenslæsning o. s. fr. maa straks anmeldes paa Anvisningskontoret. — Arbejdsløse Medlemmer, som ikke oppebærer Understøttelse, maa sørge for at faa Bøgerne holdte vedlige.

Forinden Arbejdstiltrædelse skal dette Kort ombyttes paa Anvisningskontoret.

Arbejdsløshedskort fra 1925. Kortet viser samtidigt, at indehaveren S.F. Nielsen har været i arbejde.

gen, uden at der var problemer med den ene eller den anden virksomhed. Arbejdsgiverne prøvede på forskellig vis at komme af med de faglærte smede. Der blev altid argumenteret med, at "der ikke kunne bruges så mange maskinarbejdere", og selv om afdelingen sendte nogen folk ud for at snakke med virksomhederne, kom de samme spørgsmål op igen og igen. Hvis man ser nærmere på mødeaktiviteten i 1925, så var der 6 månedsmøder, og 9 bestyrelsesmøder og ikke mindre end 6 generalforsamlinger, og på alle møderne drøftedes de samme problemsager på de samme virksomheder.

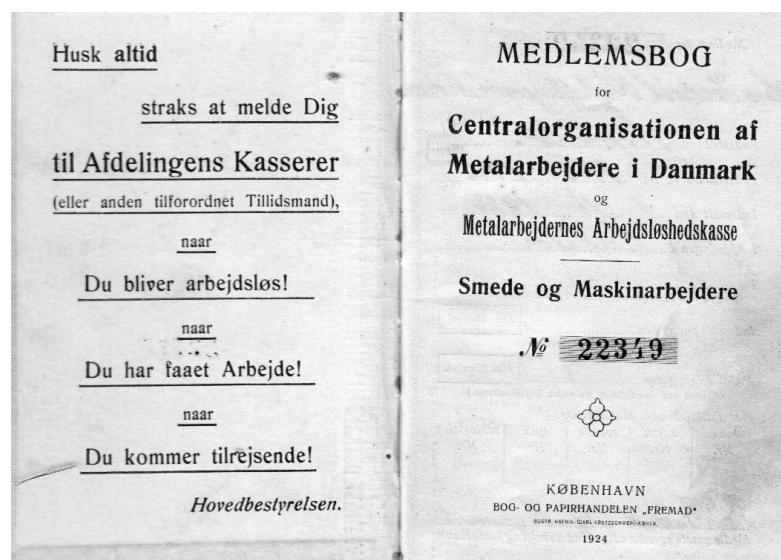
Arbejdskampen i 1925 havde krævet mange møder, og arbejdsgiverne havde igen været hårde i kampen, men det var regeringen, som var arbejdsgivernes egentlige modstander. Stau-ning ville stå i et dårligt lys overfor vælgerne, hvis regeringen greb ind i en konflikt – et klassisk socialdemokratisk problem.

Regeringen havde haft et lovforslag parat, men det blev i skuffen, fordi der var kommet et nyt mæglingsforslag, som blev vedtaget. Konflikten fik den konsekvens for afdelingen i Roskilde, at man måtte aflyse den traditionelle sommerudflugt.

Da mæglingsforslaget var blevet vedtaget, meldte Arbejdsmandsforbundet sig ud af De samvirkende Fagforbund - det skete dog mod Lyngsies vilje.

I Roskilde var det igen et stort problem med de mange værksteder og fabrikker, som stadigvæk brugte skruebræk-kere, når der var en regulær konflikt på arbejdsmarkedet. Smedene var enige om, at det skulle der gøres noget ved, men de vidste godt, at det var en svær sag at løse.

Første opslag i en med-
lemsbog.

Hen på efteråret ville man trods alt holde den årlige stiftelsesfest, og det blev, som man plejede med fest på Fjordvilla: steg, koldt bord, øl og kaffe – og musikken skulle være i kjole og hvidt.

Blandt de små dagligdags sager, som dukker op i protokollen er f.eks. kasserernes klage over, at linoleummet blev slidt. Det skete, fordi medlemmerne hver uge skulle hjem til kassereren for at betale deres kontingent, og det sled på trapperne. Udlejerne var bestemt ikke tilfredse med den konstante trafik, og de truede med at sætte kassereren og hans familie på gaden. Kassereren fik derfor et tilskud til et nyt lag linoleum – og så var både udlejer og lejer glade.

Arbejdsløsheden forsvandt ikke, og på årets sidste møde kort før jul drøftede bestyrelsen, hvad der kunne gøres ved problemet. Den socialdemokratiske regering havde bevilget 6 mill. kr. til at afhjælpe arbejdsløsheden. I Roskilde kunne man ikke bruge det til ret meget, fordi man kun havde modtaget 60 kr.

1926 var ikke meget anderledes end året før. Der var konstant problemer på forskellige værksteder og fabrikker - bestyrelsen drøftede altid indgående sagerne, og man forsøgte at løse problemerne ved at komme i dialog med arbejdsgiverne. I 1926 virker det trods alt, som om problemerne i årets løb blev færre. Når diskussionen gik højt, kunne det drejede sig om småtterier som cykelpenge, der ikke var udbetalt og måske lidt alvorligere, at nogle arbejdsgivere manglede viljen til at følge lønudviklingen.

Medlem Nr. 22349	Udlært hos <u>C. F. Sørensen</u> (Læremesterens Navn)
Lars Frederik <u>Waldhøgen-Nielsen</u> (Fulde Navn)	i <u>Roskilde</u> den <u>1. 11. 1924</u> (Byens Navn)
Fødested <u>Jyske Lø</u>	Branche <u>Grov med</u>
Fødselsdato og Aar <u>18. 10. 1905</u>	Boghaveren er indmeldt som Udlærling med 1 Maanedes Ventetid, og er derefter, hvis 4 Ugers Kontingent er betalt, berettiget til Rejsunderstøttelse fra den <u>1. 11. 1924</u> .
Indmeldt den <u>1. 11. 1924</u>	Boghaveren er indmeldt med 12 Maanedes Ventetid, og er derefter, hvis 52 Ugers Kontingent er betalt, understøttelsesberettiget fra den <u>19</u> .
i Afdelingen i <u>Roskilde</u>	Hvilende Medlemsret tillægges ikke Medlemmets Anciennitet. (Se Side 7.)
i (Bruges, naar Indmeldelsen er sket i andre Organisationer.)	
Indmeldt paany den <u>1</u> Afdl. Stempel.	
(Første Indmeldelse overstreges.)	
Meldt Tilgang den <u>1</u> Afdl. Stempel.	
(Anføres ved Overflytning fra andre Organisationer.)	
Har tidligere haft Medlemsbog:	
dansk Nr. norsk Nr. svensk Nr. tysk Nr. schweizisk Nr.	
Lars Frederik <u>Waldhøgen-Nielsen</u> Medlemmets egenhændige Underskrift og fulde Navn.	

Grovsmed C.F. Sørensen
sens medlemsbog.